

Taka dovolitev pa se sme sploh dati le takrat, če so se dobro dokazali pogoji, kateri se zahtevajo v omejenem paragrafu gozdne postave.

(Dalje prihodnjič.)

Šolske stvari.

Šole na Koroškem.

„Kärntner-Blatt“ piše iz Koroškega: „S šolami imamo pravi križ; šole zidajo, pa učiteljev ni, mnogi zapuščajo deželo in si iščejo večega kosa kruha. Tako tedaj! Liberalno nebó je bilo polno zvezd; kar veliki gospodje so nekteri postali čez noč, — proč z orglarijo, — za mežnarijo že tako nikomur ni mar bilo, čeravno noben učitelj ni sam mežnaril, ampak povsod za to hlapca v službi imel; mislilo se je, da se bode brez postranskega zaslužka s samo suho plačo dalo kraljevsko živeti — zdaj pa so se jim oči odprle. Suha plača je veliko veliko premajhna, vse je silno drago; na Koroškem ni moč živeti; hajd kamo drugam!“

„Uboga majhna dežela Koroška ne more za šole več storiti; davkovske priklade skupaj znašajo blizo do 80 odstotkov — revščina je očitna. Že pa se sem ter tje — se vé da le od tacihi učiteljev, ki so liberalni duzel že prespali — slišijo mili zdihljeji po preteklih boljih časih — al le potrpite! — prišlo bo še huje; tudi šolski švindeli bo doživel svoj polom (krah).“

Deželni odbornik Hillinger je unidan v nekem zboru trdil, da deželne priklade, ki letos znašajo 78 odstotkov, pridejo prihodnje leto na 83, leta 1875. pa gotovo na 100. Vzrok tem velikim prikladam je povikšana plača učiteljem. Gosp. Hillinger je rekel, da skor 2 petinki od teh doklad ste za šole, 2 petinki pa za dolg zemljiške odveze, in ne veliko več kot 1 petinko za vse druge deželne stroške. Gosp. Hillinger misli, „da se učiteljem plača mora zboljšati (bolje plačani učitelji bodo deželnemu zastopu hvaležni in iz hvaležnosti prav krepko ponemčevali po vsem Koroškem šole), al dežela ne zmore tega, zato naj država pomaga.“ To je zvita bučica! Ker država tudi svoje potrebe iz žepa davskega poplačuje, tedaj Hillingerjev svet na to meri: mi, deželni odbor in deželni zastop nočemo segati v žep našega ljudstva z davki preobloženega, — če pa država to stori, ne bomo jej branili.“

Tako je govoril g. Hollinger, ud demokratičnega društva! Demokrati si varujejo svojo kožo, za kožo ljudstva jim ni mar, da ljudstvo le — ne vé za to!

O šolah na Kranjskem.

Iz poslednje seje katoliško-političnega društva se nam važno zdi povedati, kar je govoril dr. Costa o šolskih razmerah na Kranjskem. „Šolsko vprašanje — je rekel po „Dan.“ — prihaja zmirom silniše. Dozdaj se marsikaj ni zapazilo, ker se postave niso po črki spolnovale. V kratkem se bo to bolj na tanko videlo.

Zanimivo pa je, kako liberalci to reč na svoj mlin obračajo. Neki okrajni glavar*) je ljudi s hudo kaznijo kaznoval, ker še prav mladih otrok prav deleč niso mogli v šolo pošiljati. Kmetje so se izgovarjali in pritoževali, glavar pa jih je zavrnil: „Kaj se pri meni pritožujete? Jaz nisem postáv naredil; pojdite k svojim poslancem“ itd.!

Naj pojasnim to reč. Naša šolska postava ima dva dela. Prvi del so poglavitna načela za vso Avstrijo.

*) Menda Kamniški gosp. Klančič!!

Vred.

Ta načela pa so iz državnega zbora na Dunaju, in tam je vladala liberalna stranka, ko so se te postave delale. Zato so bili tudi naši poslanci državni zbor zapustili, ker z njegovim djanjem niso mogli zadovoljni biti. Pa ni nič pomagalo.

Drugo je izpeljevanje teh postáv, ki je dano deželnemu zboru, v katerem se pa glavna načela ne smejo prestopiti. Prišle so tedaj te postave v deželni zbor. Deželni zbor je vidil, da tam je bilo nadzorstvo še slabije, kjer se postave niso sprejele in konečno se je zbor na to podal, da je šolsko postavo priredil za deželo. Postava, se vé, ni bila taka, kakor je bilo treba, ker zboru so bile roke zvezane; vender pa bi bilo mogoče odvrčati najhujša težave: ali kaj pomaga, če se postava ne spolnuje? Bil je en ud zoper postavo imenovan v naš deželni šolski svet, in naša narodna stranka je v njem zgubila večino; toraj ljudem zdaj ne more pomagati.

Kako tedaj se more reči: poslanci so krivi, ako kdo s kmetom zarad šole tako trdo dela?

Druge naredbe določujejo, doklej naj mladina v šolo hodi. Dosegli smo pri nas toliko, da jih veže dolžnost do spolnjenega 12. leta; drugod je še huje, ker celo do spolnj. 14. leta bi morali hoditi v šolo. Tudi za zidanje novih šol je zbor vstanovil, da le če bo moč zadosti, naj se zidajo. Storili smo, kolikor je bilo mogoče, da bi bilo prenašljivo za ljudi; vender bo izpeljevanje dosti težavno.

So tudi namreč še druge šolske pritežnosti. Vsaka soseska mora pri davkih dajati 10 odstotkov doklade za šole. Če soseska tega ne more, bo plačal deželni zaklad. Dozdaj deželni zaklad ni plačeval nič, prihodnje leto plača 30,000 gold.

Še več. V Ljubljani bodo morali samo za šole plačevati po 10 odstotkov doklade pri neposrednih davkih. To pa samo zato, ker srenjski odbor ni mogel doseči odmenjenega posojila poldruega milijona po loteriji. Morda bo dežela samo za Ljubljano morala plačati 15—20.000 gld. In ko bi se v Uršulinskih šolah skoraj zastoj ne učilo, bi bilo treba samo za te šole plačevati po 10.000 gl. na leto. — Zdaj pa povejte, če se more nam to očitati?.. Jaz nisem zoper šole, zoper omiko; ali vse se mora zgoditi le po moči, ne čez moč. Če dežela kruha nima, potem nič ne pomaga „omika“.

Politične stvari.

O potrebi katoliško-političnih društev.

Pod naslovom: „česa je nam Slovincem zdaj v najprvi vrsti treba“, dokazuje „Slovenec“ v 11. listu potrebo, da si Slovenci po deželi osnujemo obilo političnih društev. „Slovenec“ pravi, da „dežela slovenska je obširna, in ni je lahko proti sovražniku vtrditi le z eno trdnjavo. Stari narodi so v brambo svojih pokrajin razen ene velike zidali tudi več manjih trdnjav, šotorov ali taborov, po deželi raztresenih, da se je sovražnika moč, kjerkoli se je pokazala, že razdrobila ali vničila, predno je prišla do glavne trdnjave.

Narod slovenski, izbudivši se in spoznavši, da gré v pogubo, ako si sam ne brani svojih pravic, svojega jezika, se je poprijel bojnega načina nekdanjih narodov; začel je snovati čitalnice, ki so bile vadnice za duševni boj, toraj skoro to, kar so bili nekdanj tabori. Vendar imajo čitalnice bolj miren, toraj našemu nasprotniku ne tako nevaren namen, ker se ne smejo s politiko pečati. Zato so pa tudi sčasoma opešale, kajti v tako nemirni dōbi hoče ljudstvo vsak dan kaj novega imeti, hoče se podučiti o dogodbah časa in o napredo-